

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δ/νσις: Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: ecclesia.protocol@gmail.com

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΔΡ. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ

Πρωτ. 4841

Αριθ.

Διεκπ. 2147

Αθήνησι, τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 2026

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καί
τάς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΘΕΜΑ: «Ἐνημέρωσις περὶ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου ἐνώπιον τῆς Ι.Σ.Ι.»

Ἐκ Συνοδικῆς Ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς 7ης μηνὸς Ὀκτωβρίου 2026, καὶ κατόπιν τῆς ἐκφωνηθείσης ἐνώπιον τῆς Ι.Σ.Ι. εἰσηγήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσοστόμου, μέ θέμα: «Ἡ αὐξανόμενη ἱερατικὴ παρουσία στό διαδίκτυο», γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς, ἀπεδέχθη καὶ ἐνέκρινε τὴν ἐν λόγῳ Εἰσήγησιν καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως ἀποστείλῃ ὑμῖν ταύτην συνημμένως ἵνα διανείμητε αὐτὴν ἀρμοδίως εἰς τὸν ὑφ' ὑμᾶς Κλῆρον πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ἀξιοποίησιν εἰς τὴν ποιμαντικὴν διακονίαν αὐτῶν.

Ταῦτα γνωρίζοντες ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

 + *Ὁ Σκιάθου Ἰωάννης*
+ Ὁ Σκιάθου Ἰωάννης

Κοινοποιήσις:

1. Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Κρήτης
2. Ἱεράς Μητροπόλεις Δωδεκανήσου
3. Ἱεραρχίαν Πάτμου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Αριθμ. Πρωτ. 1783.

Ι. Σ. Ι.
15-9-2026
Το Σ. Ι.

Χαλκίδα, 10 Σεπτεμβρίου 2026

Πρὸς
Τὴν Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἰασίου 1
115 21 εἰς Ἀθήνας.

Μαμαριώτατε,

Εὐσεβάστως προάγομαι, ἵνα ὑποβάλω τὴν εἰσήγησίν μου, με θέμα: «Ἡ αὐξανόμενη παρουσία τῶν Κληρικῶν στὸ διαδίκτυο», ἡ ὁποία, σὺν Θεῷ, θὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίασιν τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ,

*Μετὰ βαιδνάνων βεβαρμῶν
Ἐλάχιςτος ἐν Κυρίῳ Ἀδελφός*

Ὁ Χαμηλότερος Χρυσόστομος

Ἐσωτερικὴ Διανομή:
Ἀρχεῖον Φ. Ἱερᾶς Συνόδου.

Η ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Τοῦ Μητροπολίτου Χαλκίδος Χρυσοστόμου

(Εισήγησις κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις Τακτικὴν Συνεδρίαν τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῇ 7.10.2026)

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Ἀνερχόμενος στὸ ἱερό τοῦτο βῆμα, ἐπικαλοῦμαι τὸν θεῖο φωτισμό, ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου καὶ ἀπευθυνόμενος μὲ σεβασμό καὶ εὐγνωμοσύνη στὸν ἅγιο Πρόεδρο καὶ ἕνα ἕκαστον τῶν τιμίων μελῶν τοῦ Ἱεροσυνοδικοῦ Σώματος, παρακαλῶ «εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Δέσποτα Ἄγιε!».

Τὸ διαδίκτυο, παρὰ τὶς ὅποιες ἐπιφυλάξεις, φαίνεται πὼς εἶναι πλέον μιὰ ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα στὴν ζωὴ μας.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ἡ πρώτη ἔγνοια τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι νὰ φέρει πάντοτε μαζί του τὸ κινητὸ του τηλέφωνο ἢ τὸ smart watch καὶ ἐναγώνια ἢ ἐρώτησή του, ἐὰν ὁ χώρος, ὅπου κάθε φορὰ εὐρίσκεται, διαθέτει Wi-Fi καὶ ποιὸς εἶναι ὁ κωδικὸς του, ὥστε νὰ ἔχει πρόσβαση στὸ διαδίκτυο.

Θεωρεῖται ἀπολύτως ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπικοινωνία, τὴν γνώση, τὴν πληροφόρηση καὶ τὴν διάχυση τῆς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν καί, ἴσως, ὅχι πάντοτε νόμιμον, χρῆσιν ἐπιτῆδειον.

Κατὰ συνέπειαν καὶ στὴν ζωὴ τῶν Κληρικῶν φαίνεται ἀναπόφευκτο, ἂν ὅχι καὶ ἐπιθυμητό, ἀφοῦ οἱ Κληρικοὶ ζοῦν μέσα στὴν κοινωνία καὶ εἶναι μέρος αὐτῆς καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα ἔχει δώσει θετική, καὶ μὴ δεχόμενη ἀντίλογο, ἀπάντηση στὸ ὑποτιθέμενο ἐρώτημα, περὶ τοῦ ἐὰν πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ Κληρικοὶ τὸ διαδίκτυο. Γνωστὸ ἐπίσης τυγχάνει ὅτι, ἀκόμη καὶ στὴ ζωὴ τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ τῶν Μοναχῶν ἔχει εἰσχωρήσει καὶ φαίνεται ἐντονὴ ἡ χρῆση, λόγῳ τῶν ἀναγκῶν τους καὶ τῆς σχέσεώς τους μὲ τὸν κόσμος.

Ὁ τίτλος μάλιστα τῆς εἰσηγήσεως θεωρεῖ πραγματικά αὐξημένη καὶ διαρκῶς αὐξανόμενη αὐτὴν τὴν παρουσία τῶν Κληρικῶν.

Τὸ ἐπίθετο «αὐξανόμενη» χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ περιγράψει μιὰ κατάσταση, ἓνα μέγεθος ποὺ δὲν μένει σταθερό καὶ στάσιμο, ἀλλὰ συνεχῶς ἀνεβαίνει καὶ διευρύνεται.

Αὐτὴ ἡ αὐξανόμενη παρουσία δημιουργεῖ θετικές ἢ ἀρνητικές σκέψεις καὶ ἐνδεχομένως προβληματισμούς, ποὺ θὰ ἀπασχολήσουν, πιστεύω, καὶ τὸν διάλογο ποὺ θὰ ἀκολουθήσει τὴν ταπεινὴ μου κατάθεση.

Ἀσφαλῶς, πολλοὶ θὰ δοῦν καὶ θὰ χαιρετίσουν αὐτὴν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος αὐξανόμενη παρουσία ὡς ἐνδειξὴ προόδου καὶ μιᾶς ἀναγκαίας καὶ ἀξιέπαινης ἐξωστρέφειας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμο, τῆς τελευταίας ὀριζομένης κακῶς μὲν, ὑπὸ πολλῶν δέ, ὡς κοινωνίας μόνον τῶν ποιμένων. Ἐπὶ τέλους, θὰ ποῦν, ἡ Ἐκκλησία προοδεύει, ἐκσυγχρονίζεται, συμπορεύεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὴ τοὺς νέους, ἀντὶ νὰ παραμένει κλεισμένη στὸν ἑαυτό της ἢ νὰ ἀκολουθεῖ ἀσθμαίνουσα καὶ καταϊδρωμένη τὶς ἐξελίξεις ἢ, πολὺ χειρότερα, νὰ ἐξορκίζει αὐτὴ τὴν σπουδαία κατάκτηση τοῦ ἀνθρώπου.

Υπάρχουν, ὡστόσο, ὄχι πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀντίπερα ὄχθη, οἱ περισσότερο ἐπιφυλακτικοὶ -σκεπτικιστές τούς λένε- ποὺ διατηροῦν ἀμφιβολίες καὶ ζητοῦν ἐπαρκῆ καὶ ἀντικειμενικὴ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς τῆς χρήσης καὶ χειροπιαστὴ τεκμηρίωση τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας τῶν ἀνθρώπων παρεχομένων ὑπηρεσιῶν.

Διερωτῶνται ἀκόμη τινες· μήπως ἡ αὐξανόμενη χρῆσις ἀποτελεῖ ἐνδειξὴ ἐκκοσμίκευσης τῆς Ἐκκλησίας; Μήπως εἶναι δηλωτικὴ κατάχρησης; Καὶ ἐὰν ναί, ποῖο εἶναι τὸ ἐπιτρεπτό ἐκεῖνο ὄριο ποὺ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνεται;

Δὲν εἶναι, μάλιστα, καθόλου τυχαῖο τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν θεματικὴ αὐτὴ πρόταση τὴν θέτει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Μέχρι σήμερα, ἡ ἴδια ἔχει ἀποφασίσει καὶ γράφει σχετικὰ, ἀπευθυνόμενη πρὸς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις. Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ μελέτη τῶν κειμένων, προκύπτει, ὅτι, κατ' ἀρχὴν, ἔχει ἀποδεχθεῖ ὅτι οἱ Κληρικοὶ τῆς χρησιμοποιοῦν τὰ σύγχρονα μέσα γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ὑψηλὴ

ἀποστολή που ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τοὺς ἀνέθεσε, νὰ γίνουν ἀλιεῖς ἀνθρώπων,¹ ἀξιοποιῶντας μάλιστα καὶ τὰ «δίκτυα» τοῦ διαδικτύου. Διαισθανόμενη, ὥστόσο, τὸν διόλου εὐκαταφρόνητο κίνδυνο, που συνεπάγεται ἢ ἐκ μέρους των εὐρεία ἢ καὶ σὲ ἀνησυχητικό βαθμὸν χρήσης του, σπεύδει, μὲ τὴν ὀφειλόμενη φροντίδα, νὰ προλάβει ἐκτροχιασμοὺς ἢ καὶ νὰ ἐπαναφέρει, διὰ τῆς μετανοίας, ἥτοι τῆς ὀρθῆς, συνετῆς καὶ μετρημένης διαχείρισης, τοὺς τυχόν παρεκτρεπομένους.

Συνεχίζοντας τὴν τελευταία μου σκέψη, δὲν θὰ ἀποσιωπήσω καὶ τὴν ἐκφρασθεῖσα, ταυτόχρονη σχεδὸν μὲ τὴν ἀνακοίνωση τῶν θεμάτων τῆς τρεχούσης Ἱεραρχίας, ὑπὸ τινων καχυποψία ὅτι ἡ ἀσχολία μὲ τὸ θέμα τοῦτο, δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἐπιθυμία τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, νὰ λογοκρίνουν, νὰ φιμώσουν τοὺς ὑπὸ τὸ ὠμοφρόδιό τους Κληρικοὺς καὶ νὰ τοὺς στερῇσουν τὸ συνταγματικῶς κατοχυρωμένο δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἐκφρασης.² Μᾶς πονάει, ἀλήθεια εἶναι, αὐτὴ ἡ διάθεση τινων νὰ κάνουν πέρα καὶ πίσω ἀπὸ τὰ φαινόμενα δεύτερες σκέψεις, αἰέποτε πονηρές, ἀλλὰ καὶ δὲν μᾶς ἐκπλήσσει, γιατί τοῦτο δὲν εἶναι πρωτόγνωρο, ἀφοῦ αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ παράπονο τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τοὺς δῆθεν προστάτες τῶν θεϊκῶν δικαιωμάτων που ἐκφράσθηκε μὲ τὸ ἐρώτημα: «ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;».³

Πρέπει, ὅμως, νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἴδια ἡ διατύπωση τοῦ θέματος εἶναι ἐκδηλωτική μιᾶς ἀγωνίας, ἐνδεχομένως δικαιολογημένης, ἢ ὅποια, ὥστόσο, δὲν φαίνεται πῶς ἔχει ἰδιοτελῆ κίνητρα. Μὲ ὅλα τοῦτα τὰ εἰσαγωγικά, ἀβίαστα προκύπτει ἓνα ἐρώτημα: Καλὸ ἢ κακὸ τὸ διαδικτυο; Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἀπλό. Διαφεύγει μιᾶς ἠθικιστικῆς ἢ ψυχολογικῆς προσέγγισης, ἀγγίζει τὴν ὄντολογία. Γιὰ νὰ ἀπαντήσῃ κάποιος πρέπει νὰ ἀτιληφθεῖ ὅτι τὸ διαδικτυο εἶναι μία ἀπὸ τὶς ἐφαρμογές τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας. Ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ ψηφιακὴ πραγματικότητα ἀπασχόλησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος πρωτοποριακά, μὲ ἀφορμὴ τὴν συμπλήρωση ἑκατὸν ἐτῶν κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ». Στὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ὑπάρχει διαθέσιμο πλούσιο ὕλικό γιὰ εὐρύτερο προβληματισμό. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης τεχνολογίας πρέπει νὰ

¹ Ματθ. 6', 19.

² Ἄρθρο 14, παρ. 1 τοῦ Συντάγματος.

³ Ματθ. 6', 4.

ιδωθεῖ μέσα στο εὐρύτερο γίνεσθαι αὐτοῦ ποῦ ἀποκαλοῦμε δυτικό πολιτισμό, ὁ ὁποῖος συστηματοποιήθηκε μέσα ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ. Αναρωτιέται, λοιπόν, κανείς· Τί ἔχει νὰ πεῖ καὶ νὰ συστήσει καὶ νὰ ζητήσει ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπὸ τοὺς παντὸς βαθμοῦ Κληρικούς Της;

Τὴν ἀξιολογικὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, καλὸ ἢ κακὸ τὸ διαδίκτυο, θὰ δώσει ὁ ἴδιος ὁ χρήστης ἄνθρωπος. Ἀπὸ τὸν σκοπὸ καὶ τὸν τρόπο χρήσεως. Γιατί καὶ πῶς τὸ χρησιμοποιεῖ;

Τὸ διαδίκτυο εἶναι πράγματι ἓνα δίκτυ ποῦ μᾶς παρέχει τὴν δυνατότητα τῆς ἄμεσης ἐπι-κοινωνίας καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀλιεύουμε στὴν μεγάλη καὶ εὐρύχωρη θάλασσα τῆς γνώσης καὶ τῆς πληροφορίας καὶ σὲ ἐλάχιστο χρόνο νὰ γεμίζουμε τὰ δίκτυα μας, σὲ σημεῖο ποῦ ἐνδεχομένως θὰ χρειασθοῦμε καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς «ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ»⁴ νὰ βοηθήσουν στὸ «βιράρισμα». Ὅμως, ὅπως ἡ θάλασσα, ἔτσι καὶ αὐτό, ὑποκρύπτει καὶ μυρίους κινδύνους. Θολὰ νερά, ὑφάλους καὶ σκοπέλους, σπηλιές καὶ δωμάτια σκοτεινά, «έρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων»,⁵ ποῦ εἶναι ἔτοιμα νὰ κατασπαράξουν τοὺς ἀνυποψίαστους καὶ ἀπρόσεκτους ἀλιεῖς.

Τὸ δίκτυο αὐτὸ ἔχει μία ἰδιαιτερότητα ποῦ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπουμε· νὰ ἀγγιστρεῦει καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν χρήστη του, ἀφοῦ «τὸν παρακολουθεῖ», «τὸν ἀκούει», συλλαμβάνει τὶς ἐπιθυμίες του καὶ ἄμεσα ἀνταποκρίνεται μὲ προσφορὰς ποῦ τοῦ δημιουργοῦν θαυμασμὸ μὰ καὶ ἀπορία, «τὸν καταγράφει» ἀνεξίτηλα καὶ ἀνεξάλειπτα, διατηρεῖ ἄσβεστα τὰ ἴχνη του καὶ ἐνίοτε καθίσταται καὶ ἀδιάψευστος μάρτυρας κατηγορίας του. Ἀβίαστα προκύπτει τὸ ἐρώτημα· τὸ κατέχω τελικὰ τὸ δίκτυο ἢ μὲ κατέχει; Καὶ ἐάν ἰσχύει τὸ δεύτερο, ἀλήθεια, τί γίνεται ἡ βασικὴ προϋπόθεση τῆς ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας ποῦ ἀκούει στὸ ὄνομα ἐλευθερία;

Δὲν ἀρκεῖ βεβαίως ἡ ἐξέταση τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρήσης τοῦ διαδικτύου γιὰ τὴν ἀξιολογικὴ κρίση του, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπολογισθεῖ καὶ ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖο δαπανᾷ ὁ ἀλιεὺς στὴν ἰδιότυπη αὐτὴ ἄγγρα. Εἶναι

⁴ Λουκ. ε', 7.

⁵ Ψαλμ. ργ', 25

έμφανής ό ύπαρκτός κίνδυνος τής έξάρτησης, ό όποϊος προκύπτει από μιá αλόγιστη χρήση καί ήδη άλλου δημιουργοῦνται κέντρα άπεξάρτησης, κάτι πού θυμίζει αϊχμάλωτα στίς ούσίες καί τó αλκοόλ θύματα. Πόση ώρα πρέπει νά διαθέτει ό χρήστης καί έν προκειμένω ό Κληρικός, αλλά καί πόση ένέργεια νά καταναλώνει, ώστε νά τού άπομένει χρόνος στο έικοσιτετράωρο, γιά τέλεση ιερών ακολουθιών, κατ' ιδίαν προσευχή, μελέτη καί ποιμαντική εργασία; Καί, αλήθεια, πόσοι άκόμη, άλλοι κίνδυνοι ύφίστανται, γιά τήν ψυχοσωματική υγεία, αλλά καί τήν πνευματική, όταν ή εύπερίστατος κυριολεκτικά καί πλεονάζουσα άμαρτία εισβάλλει καί προβάλλεται άφειδώς μέσω τής λήψης, όχι πάντοτε κατ' επιλογήν, άσεμνων εικόνων ή εφαρμογών καί άμέτρητων άλλων προκλήσεων καί καταστροφικών πειρασμών; Πολλοί άνθρωποι ισχυρίζονται ότι τó πρόβλημα ύπερβαίνει τó ζήτημα τής καλής ή κακής χρήσης. Διερωτώνται: μπορεί νά ύπάρξει μόνο καλή χρήση, όταν σέ όλους τούς άνθρωπους λειτουργεί ό έτερος νόμος⁶ καί μέσω τής καλής χρήσης είναι δυνατόν νά αλλοιωθεί ή στάση μας άπέναντι στον κόσμο, τó περιβάλλον καί τόν Θεό, χωρίς μάλιστα νά τó αντιλαμβανόμαστε; Τό υπό διαπραγμάτευσιν θέμα μας, όμως, δέν άφορā μόνον τήν παθητική, έντός ή έκτός εισαγωγικών, χρήση τού διαδικτύου έκ μέρους τών μελανοφορούντων, αλλά καί, κυρίως, τήν παρουσία τους σ' αυτό, ως πρωταγωνιστών! Καί εάν μάλιστα ισχύει καί γιά τούς Κληρικούς, αυτό πού λέγεται γενικώς γιά τούς καθ' ύπερβολήν χρήστες τού διαδικτύου, ότι, δηλαδή, αυτή ή χρήση είναι άπελπισμένη προσπάθεια αντιμετώπισης μιās άτέλειωτης μοναξιās, καί, διά τής αυτοπροβολής, πρόκληση ένδιαφέροντος, τότε τά πράγματα είναι σοβαρά, ένδεικτικά ίσως μιās κλονισμένης ψυχής, ή όποία αναμένει ένα καλό Σαμαρείτη, πού θα σκύψει στοργικά στον έμπεσόντα στους ληστές καί τετραυματισμένο κάτοχό της.

Η τεχνολογική πρόοδος, νομίζω όλοι συμφωνοῦμε σ' αυτό, άπαιτεϊ καί τήν ανάλογη πνευματική πρόοδο. Με τήν αύξηση τών δυνατοτήτων πρέπει νά έχουμε καί αύξηση τής αϊσθησης τών ύπευθυνοτήτων χάριν τής ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Δύσκολος ό άγώνας καί άνισος! Παρά ταῦτα, πρέπει νά τόν αναλάβουμε. Έχει καί προσφέρει καί πολλά θετικά ή τεχνολογική ψηφιακή ανάπτυξη.

⁶ Ρωμ. ζ', 23.

Αλήθεια, μέσω αυτού, οί Κληρικοί μπορούν και πρέπει να πραγματοποιήσουν μια έξοδο προς τὸ ποίμνιό τους, ἐκείνους πού δὲν συχνάζουν στοὺς ναοὺς καὶ μάλιστα τοὺς νέους ἀνθρώπους, πού γιὰ διαφόρους λόγους δὲν μᾶς πλησιάζουν, εἶναι ὅμως ἐξοικειωμένοι μὲ τὴν χρήση τοῦ διαδικτύου. Αὐτοί ἐνδέχεται νὰ παρακολουθήσουν ἓνα βιντεάκι ἐνὸς Κληρικοῦ, νὰ ἀκούσουν μιὰν ἀπάντηση σὲ ἓνα ἐρώτημα πού τοὺς ἀπασχολεῖ, νὰ ἀνοίξουν ἓνα δίαυλο διαλόγου καὶ ἐπικοινωνίας. Νὰ πληροφορηθοῦν στὴν συνέχεια ἀπὸ τὴν ἱστοσελίδα τῆς Μητροπόλεως τοὺς ἢ τῆς Ἑνορίας τοὺς γιὰ τὶ νεανικὲς συντροφίες, τὴν Κατηχητικὴ δραστηριότητα, γεγονότα καὶ ἐκδηλώσεις, νὰ διαβάσουν τὴν ἐρμηνεία τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῆς Κυριακῆς, ὁμιλίες γιὰ μεγάλες γιορτές, τὴν ἀνάπτυξη θεμάτων πού ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὴν παρουσίαση τῆς ὀρθόδοξης θέσης, νὰ γνωρίσουν τὰ κοινωφελῆ Ἰδρύματα καὶ τὴν ἀποστολή τους, νὰ μάθουν τὴν κατασκηνωτικὴ ζωὴ, νὰ ξεναγηθοῦν σὲ Ἱερά Προσκυνήματα, ἱστορικοὺς Ναοὺς καὶ Μοναστήρια, βιβλιοθῆκες καὶ Μουσεῖα. Νὰ θελήσουν νὰ μιλήσουν, νὰ ἀκουσθοῦν καὶ νὰ ἀκούσουν καὶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποῖος «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι»,⁷ νὰ συναντήσουν τὴν Ἐκκλησία, στὴν ὁποία ἐντάχθηκαν μὲ τὸ νηπιοβαπτισμό, ἀλλὰ δὲν γνώρισαν οὐσιαστικά.

Καί, δόξα τῷ Θεῷ, στὸ διαδίκτυο, μὲ φιλότιμες προσπάθειες καὶ πολλὲς θυσίες τῶν ποιμένων καὶ τὴν ἀμέριστη βοήθεια τῶν συνεργατῶν τους, δίνονται εὐκαιρίες, κυκλοφοροῦν τέτοιου εἶδους θέματα καὶ προβληματισμοὶ καὶ ἀπαντήσεις, ἱκανὲς νὰ οἰκοδομήσουν τοὺς ἐπισκέπτες, ἀλλὰ καὶ νὰ προφυλάξουν ἄλλους ἀπὸ πλῆθος ἀνακριβῶν πληροφοριῶν γιὰ θέματα ἐκκλησιαστικά, μὰ καὶ ἀπὸ δηλητηριώδεις αἰρετικὲς προβολές, ἀφοῦ, μὴν λησμονοῦμε, καὶ οἱ αἰρετικοὶ δραστηριοποιοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦν συστηματικὰ τὸ διαδίκτυο καὶ μὲ ἐλκυστικὰ δολώματα συλλαμβάνουν ὡς ἰχθύες τοὺς ἀνυποψίαστους κυρίως ἀνθρώπους.

Ἀκόμη καὶ ἄλλοι συνάνθρωποί μας, πού εὐλόγως δὲν μπορούν νὰ συμμετάσχουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ (ἀσθενεῖς, ἀπόδημοι, ἡλικιωμένοι κλπ), μέσω τῶν ψηφιακῶν μέσων, ἔχουν τὴν δυνατότητα μιᾶς κάποιας παρηγορητικῆς καὶ ἐνισχυτικῆς ἐπικοινωνίας. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν

⁷ Α' Τιμ. β', 4.

χρησιμότητα τῶν social media στὴν ἐποχὴ τοῦ κορονοϊοῦ, πού, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μεταδίδαμε τοιοῦτοτρόπως καὶ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες. Ἐδῶ, ὡστόσο, δημιουργεῖται ἓνα ἄλλο σοβαρότατο πνευματικό πρόβλημα, ἰδιαίτερα ὅταν κατὰ τὴν μετάδοση τῆς Θείας Λειτουργίας, οἱ ἀμύητοι, ἀβάπτιστοι καὶ πάσης φύσεως θεατές, μποροῦν νὰ δοῦν καὶ νὰ ἀκούσουν τὰ πάντα, ἀκόμη καὶ τὴν εὐλογία τῶν Τιμίων Δώρων, τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὕψωση καὶ κλάση τοῦ ἄρτου καὶ τὴν κοινωνία τῶν Ἱερέων καὶ τῶν πιστῶν.

Αἰξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφέρουμε τὴν ἐμπειρία τοῦ ἀειμνήστου καθηγητῆ τῆς Λειτουργικῆς Ἰωάννη Φουντούλη, τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸ ἔργο του· «Ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημέρωσης».⁸ Ὅπως ὁ ἴδιος, λοιπόν, ἐνθυμεῖται, μιὰ φορὰ συζητοῦσε μὲ κάποιον Τουρκοκύπριο, πὺ γνώριζε Ἑλληνικά καὶ παρακολουθοῦσε Ἑλληνικοὺς τηλεοπτικούς σταθμούς. Αὐτὸς μιὰ μέρα τοῦ εἶπε· «Βλέπω καὶ ξέρω τί κάνετε στὶς Ἐκκλησίες σας. Κάνετε τὸ ψωμί σας Θεό, τὸν προσκυνᾶτε καὶ τὸν τρώτε. Ἐμεῖς μόνο προσευχόμαστε, γιατί φοβόμαστε τὸν θεό». Ὁ λόγος αὐτὸς ἔκανε τὸν Φουντούλη, κατὰ τὴν ὁμολογία του, νὰ ἀνατριχιάσει καὶ ἔφερε στὸ μυαλό του τὰ λόγια ἀπὸ τὴν Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου: «Μὴ τις τῶν κατηχουμένων, μὴ τις τῶν ἀμυήτων, μὴ τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεθῆναι. Ἀλλήλους ἐπίγινωτε, τὰς θύρας κλείσατε». Τοῦ θύμιζε ἀκόμη τὸ τῶν Βυζαντινῶν Λειτουργιῶν· «Οἱ κατηχούμενοι προέλθετε», «Τὰς θύρας, τὰς θύρας»!

Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἀφορᾷ καὶ ἄλλους καὶ Χριστιανούς ἀκόμη, πὺ ἔχουν τὴν ψευδαίσθηση ὅτι ἐκκλησιάζονται, παρακολουθοῦντες διαδικτυακὰ ἢ τηλεοπτικά τὴν Θεία Λειτουργία. Ὁμολογοῦν μάλιστα ὅτι τὸ προτιμοῦν, τοὺς ἀρέσει νὰ παρακολουθοῦν τὰ τελούμενα στὸν Ἱερό Ναό, μὲ τὴν ἀνεσὴ τους, καθισμένοι στὸ σαλόνι τους ἢ κάνοντας ταυτόχρονα καὶ ἄλλες ἐργασίες, ἐνῶ ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ ψυχροὶ γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ συνάνθρωποί μας αἰσθάνονται ἄβολα ἀπὸ τέτοιου εἶδους «παροχές» καὶ δυσφοροῦν, ὅχι πάντα ἀπὸ ἐχθρική διάθεση.

Ὅστόσο, πρέπει νὰ καταστήσουμε σαφές, ὅτι μιὰ οἰκονομία, μιὰ λύση ἀνάγκης, γιὰ τοὺς δικαιολογημένα ἀπόντες, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι

⁸ Τελετουργικά θέματα. Σειρά «Λογικὴ Λατρεία»-12, τ. Α' Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2009, σελ. 214-222

κανόνας. Καί ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ σύνδεση καὶ ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἄλλο ἡ ψυχοσωματική παρουσία καὶ κοινωνία στὴν Ἐκκλησία! Ἡ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ εἰκονικοῦ τρόπου μετάδοσης τῆς Θείας Λειτουργίας, δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία προϋπόθεση φανέρωσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ «ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό»,⁹ ἀφοῦ ὁ Κύριος διαβεβαιώνει ὅτι «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν»;¹⁰ Εἶναι, δυστυχῶς, δυνατόν κάποιος νὰ παρακολουθεῖ ἀκολουθίες καὶ ὁμιλίες καὶ κηρύγματα, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχει καμμία οὐσιαστικὴ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Ἑνορία. Μπορεῖ νὰ παρακολουθεῖ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἱστοτόπους, νὰ ἔχει ἀμέτρητες ψηφιακὲς ἐπαφές καὶ, ἐν τούτοις, νὰ αἰσθάνεται μόνος! Μπορεῖ νὰ ἀκούει πολλοὺς πνευματικοὺς πατέρες, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχει τὸν πνευματικὸ πατέρα, στὸν ὁποῖο νὰ ἐμπιστεύεται τὴν πνευματικὴ του πορεία.

Ἐδῶ, βέβαια, ὑποκρύπτεται ἓνας ἄλλος σοβαρὸς πειρασμός: Νὰ μεταβληθεῖ ὁ ποιμένας σὲ «influencer»! Ὡς γνωστόν, ἔτσι ὀνομάζεται κάποιος, πὺν ἔχει κτίσει κοινὸ, ἔχει ὀπαδοὺς-ἀκολούθους, δηλαδή, στὰ μέσα κοινωνικῆς δικτύωσης καὶ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάζει τὶς ἀπόψεις, τὶς τάσεις, τὶς ἀγορὲς τῶν ἀκολούθων του. Ἐπιδραστὲς καὶ ἐπιδάστριες τοὺς ὀνομάζει ὁ διακεκριμένος καθηγητὴς καὶ γλωσσολόγος κ. Μπαμπινιώτης, τονίζοντας ὅτι ὁ ἀγγλικὸς ὄρος καὶ μάλιστα στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ influencers θυμίζει τὴν ἰνφλουέντσα, τὴν ἰσπανικὴ γρίπη!

Ἰδιαίτερη προσοχὴ χρειάζεται ὅταν γύρω ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἐπιδραστὴ Κληρικὸ δημιουργεῖται μιὰ πολυπληθὴς προσωποκεντρικὴ ψηφιακὴ κοινότητα.

Ἀνέκαθεν μεγάλος εἶναι ὁ πειρασμὸς τῆς δημιουργίας ὀπαδῶν, διασπαστικὸς τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. «Ἀκολουθῶ τὸν τάδε πατέρα» λέει ὁ ἓνας πιστός, «ὁ τάδε γέροντας εἶπε...» συμπληρώνει ὁ ἄλλος. Ἡ δημοφιλία εἶναι καὶ γιὰ τοὺς Κληρικοὺς θελκτικὴ, ὅταν μάλιστα ὁ Κληρικὸς ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπευθύνεται σὲ πολὺ μεγαλύτερο

⁹ Πράξ. β', 1.

¹⁰ Ματθ. ιη', 20.

κοινό, ἀπ' ἐκεῖνο τῆς ποιμαντικῆς του εὐθύνης καὶ νὰ γίνεται εὐρύτερα γνωστός.

Στὸ σημεῖο αὐτό προβάλλει ἕνα ἄλλο ἐρώτημα, ποὺ συνήθως ἀντιμετωπίζεται ἐπιφανειακά καὶ μὲ θυμηδία, ὡστόσο ἀναμένει ἀπάντηση ὑπεύθυνη καὶ ὄχι πάντως ἀβασάνιστη. Ἡ ὑπέρβαση τῶν τοπικῶν ὁρίων, διὰ τῶν ψηφιακῶν μέσων, συνιστᾷ ἐκτροπή ἀπὸ τὴν ἱεροκανονικὴ παράδοση, ἀφοῦ σημαίνει εἰσπήδηση σὲ ἄλλη ἐκκλησιαστικὴ περιοχὴ; Καὶ τί γίνεται, ἀλήθεια, ὅταν ὁ εἰσπηδὼν ἐκφράζει, γιὰ ποιμαντικά ζητήματα, διαφορετικὴ ἀποψη ἀπ' ἐκείνη τοῦ ὑπευθύνου τοῦ οἰκείου, δηλαδή, Ἐπισκόπου; Ὁ ἀριθμὸς τῶν «ἐπισκέψεων», τῶν «ἀκολουθῶν», τῶν «Likes» εἶναι ἀλήθεια ὅτι προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν. Δὲν ἔχουμε, δυστυχῶς, ὅλοι οἱ Κληρικοὶ τοῦ τιμίου Προδρόμου τὸ ἦθος, νὰ φροντίζουμε οἱ «θαυμαστές» μας νὰ ἀκολουθοῦν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ ὄχι ἐμᾶς, ἐφαρμόζοντας τὸ τοῦ βαπτιστοῦ «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι»¹¹ οὔτε καὶ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου τὸ σθένος, ἐλέγχοντας ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, μὲ τὸ ρεαλιστικὸ ὅσο καὶ προσγειωτικὸ ρητορικὸ ἐρώτημα: «μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;».¹²

Ἡ στάση μας σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα ἀποτελεῖ θεωρῶ τὴν λυδία λίθο τῆς αὐτοσυνειδησίας μας καὶ τῆς σχέσεώς μας μὲ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησιολογία. Δυνατὸν νὰ πλανήσῃ ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην τοὺς ἀπεσταλμένους ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς διακονίαν, πείθοντάς τους, ὅτι, ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀκολουθῶν, τοὺς καθιστᾷ διάσημους καὶ σημαντικούς, ἀκόμη ἀκόμη, ἰσχυροὺς καὶ ἀπρόσβλητους ἀπέναντι στοὺς Ἐπισκόπους τους ἢ καὶ τὴν Σύνοδό τους. Ὑπάρχει, ὅμως, στὴν Ἐκκλησιολογία μας, πρεσβύτερος ἢ διάκονος αὐτονομημένος ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο καὶ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία ἢ Ἐπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο;

Ἡ αὐτονόμηση αὐτὴ φαίνεται ὑπαρκτὴ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι κάποιοι Κληρικοὶ παρουσιάζουν προσωπικὲς τοὺς ἀπόψεις, ἀπὸ ἄγνοια ἢ

¹¹ Ἰωάν. γ', 30.

¹² Α' Κορινθ. α', 13.

ἄλλες αἰτίες, ὥς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας. Μὰ καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ δηλώσουν, ὅτι πρόκειται γιὰ ἔκφραση προσωπικῶν τους ἀπόψεων, δύσκολα μπορεῖ νὰ τὸ κατανοήσῃ ὁ λαϊκὸς ἀποδέκτης τους, γιατί αὐτὸς ταυτίζει ἐκεῖνο πὺν λέει ὁ Κληρικὸς μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Καί, νομίζω, σωστὰ κάνει τὴν ταύτιση, γιατί τοῦ εἶναι ἀδιανόητο νὰ ἔχει ὁ Κληρικὸς ἄλλη ἄποψη ἀπ' ἐκείνη πὺν διδάσκει ἡ Ἐκκλησία, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ δουλεύει ταυτόχρονα σὲ δύο κυρίους.¹³

Καὶ μὲ ποιά ζητήματα πρέπει νὰ ἀσχολεῖται ὁ Κληρικὸς χρήστης τοῦ διαδικτύου; Προτοῦ ἐξετάσουμε αὐτό, δὲν πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε, ἐὰν ὅλοι οἱ Κληρικοὶ ἔχουμε αὐτὴ τὴν δυνατότητα, ἀφοῦ ποικίλα καὶ πάντως ὄχι ἴδια εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος; «Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;».¹⁴ Συνήθως δυσκολεύονται οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι μὲ αὐτό τό χάρισμα πὺν τοὺς δόθηκε Ἄνωθεν καὶ, ἀντὶ νὰ εὐχαριστοῦν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ κρεῖττον χάρισμα τῆς ἀγάπης,¹⁵ ζηλότυπα ἐπιζητοῦν καὶ ἐπιχειροῦν καὶ τὰ τοῦ ἑτέρου. Πρόκειται γιὰ ἔλλειψη ἀγάπης καὶ αὐτογνωσίας. Καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτό πρέπει νὰ ζητεῖται ἢ καὶ νὰ ἀπαιτεῖται ἡ εὐλογία, ἡ ὁποία χαριτώνει τὴν προσφορά, ἀλλὰ καὶ διασφαλίζει τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Κληρικοῦ. Τὸ ἀνευλόγητο στερεῖται πνευματικῆς θεμελίωσης, ἐνῶ στερούμενο ἐγκυρότητας μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν πλάνη καὶ τὸ σχίσμα. Καὶ μὲ ποιά θέματα θὰ ἀσχοληθεῖ πρέπει νὰ λάβει εὐλογία καὶ ποιά ἄλλα θὰ εἶναι αὐτά, παρὰ ἐκεῖνα πὺν ἀφοροῦν τὴν ἀποστολή του; Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς τὸ ὥρισε ὁ Ἰδιος ὁ ἀποστολέας.

«Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει...»,¹⁶ «Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ Ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ

¹³ Ματθ. στ', 24.

¹⁴ Α' Κορινθ. ιβ', 29-30.

¹⁵ Α' Κορινθ. ιβ', 31-ιγ', 1-13.

¹⁶ Μάρκ. ιστ' 15

καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμεν ὑμῖν».¹⁷

Σὲ αὐτὴ τὴν βάση εἶναι δυνατόν καὶ πρέπει ὁ Κληρικὸς νὰ καταθέτει τὴν βιωματικὴ μαρτυρία του καὶ μὲ αὐτό τὸ Θεῖο φῶς τῶν ἁγίων ἐντολῶν πρέπει νὰ φωτίζει ὅσα ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς. Νὰ καταθέτει τὴν μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ σοφίας καὶ συνέσεως καὶ διακρίσεως, δίχως αὐθαίρετες σκέψεις, ὑποκειμενικὲς ὑποθέσεις ἢ φαντασιοκοπίες. Μὴν λησμονοῦμε αὐτό ποὺ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ ἀναφέρει γιὰ τοὺς ψευδοπροφῆτες: «Τάδε λέγει Κύριος· οὐαὶ τοῖς προφητεῦουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν καὶ τὸ καθόλου μὴ βλέπουσιν».¹⁸ Δυστυχῶς, τινες, ἐπειδὴ ἐδέχθησαν τὸ ἀνεκτίμητο δῶρο τῆς χειροτονίας καὶ πιθανὸν νὰ ἀνέγνωσαν καὶ κάποια θεολογικὰ κείμενα ἢ ἔζησαν γιὰ λίγο σὲ Μοναστήρι, θεωροῦν ὅτι ἀπέκτησαν καὶ τὴν δυνατότητα νὰ καταπιάνωνται μὲ ὅποιαδήποτε θέματα, ἀκόμη καὶ ἐκτὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τους, ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ, δημιουργῶντας, μὲ τὴν ἐπιπολαιότητά τους, προβλήματα, διχασμούς, σκανδαλισμούς καὶ δημόσιες ἀντιπαραθέσεις ἐνώπιον χιλιάδων ἀνθρώπων. Τὸ διαδίκτυο φέρνει τὴν γειτονιά, τὴν παρέα στὸν χῶρο μας καὶ δίνει τὴν δυνατότητα διαφόρων κοινωνικῶν σχολίων, κατακρίσεων καὶ συνασπισμῶν! Δημιουργεῖται ἔτσι τὸ ἐρώτημα: Ὑφίσταται, καὶ ἐξ ἀλληλεπιδράσεως, ὁ κίνδυνος νὰ δημιουργηθεῖ ἄτυπα μιὰ δεύτερη, παράλληλη «διαδικτυακὴ ἐκκλησία», ποὺ, μὲ τοὺς κατὰ τόπους ἐκπροσώπους «εἰδήμονες», θὰ κλονίζει τὴν ἐμπιστοσύνη στοὺς θεσμούς, στὴν κανονικὴ τάξη καὶ θὰ ὑπονομεύει τὴν ἐνότητα;

Ὅχι! Δὲν ζητοῦμε φιμωμένους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐγκρατεῖς στὴν γνώση, ὄχι ἀνενημέρωτους, ἀερολόγους καὶ προχειρολόγους. Δὲν φοβόμαστε τὴν ἐλευθερία καὶ τὸν στοχασμό, ἀλλὰ ζητοῦμε προσεκτικούς στὸ ἦθος, στὴν πίστη, τὴ ζωὴ καὶ τὸν τρόπο τους, μὲ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα, δηλαδή, ὥστε νὰ προκύπτει ὠφέλεια στοὺς συμμετέχοντες συνανθρώπους μας καὶ νὰ μὴν ἐκτίθεται, δημοσίως μάλιστα, μὲ τίς ἀστοχίες κάποιων ἢ Ἐκκλησία. Καὶ φυσικὰ ἡ ἐκφορὰ τοῦ λόγου, ἀνάλογη πρέπει νὰ εἶναι. Εἰρωνία, διαπόμπευση, συκοφαντία, δημόσια προσβολή

¹⁷ Ματθ. κη', 19-20.

¹⁸ Ἰεζ. ιγ', 3.

τοῦ «ἀντιπάλου» δὲν χωροῦν στὴν δική μας φαρέτρα, ἀφοῦ ἄλλη εἶναι ἡ πανοπλία μας! Τὸν τελευταῖο καιρὸ φαίνεται ὅτι ἐψύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. Καχυποψία, προκατάληψη καὶ ἐπιθετικότητα, σκληρές καὶ ὑβριστικές, προσβλητικές καὶ χαιρέκακες ἐκφράσεις, ἐγγίζουσες συχνά τὰ ὅρια τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς βλασφημίας, ἐκπορεύονται ἀπὸ καρδιές ποὺ δὲν ἔνοιωσαν τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,¹⁹ ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουν τὴν διάθεση νὰ βαστάσουν τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων.²⁰

«Ἡ ἄλλη ἄποψη», ὅχι φυσικά σὲ θέματα πίστεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ καθημερινὰ θέματα δημιουργεῖ δυσανεξία, ἀκόμη καὶ σ' ἐκείνους ποὺ σωστά ὑμνοῦν τὰ δημοκρατικά δικαιώματα καὶ δὴ τῆς ἐλεύθερης-ἀπρόσκοπτης ἐκφρασης τοῦ λόγου ἢ δίκαια ἀγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιλογῆς, τῆς προαιρετικότητας καὶ τῆς δυνητικῆς ἐφαρμογῆς καὶ ὅχι τῆς ἐπιβολῆς γιὰ ζητήματα ποὺ δοκιμάζουν τὴν συνείδηση.

Ἡ δυσανεξία αὕτὴ συνήθως ἀποκαλύπτει τὴν ἀνασφάλεια τοῦ κατόχου τῆς καὶ, δυστυχῶς, ἐκφράζεται μὲ λόγους πικρούς, ποὺ θυμίζουν τὸ ψαλμικό: «Ἡκόνησαν γλώσσαν αὐτῶν ὥσει ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν».²¹ «Τάφος ἀνεωγμένος»,²² ποὺ ἀναδίδει δυσσομία καὶ θάνατο, δὲν μπορεῖ, ὅμως, νὰ εἶναι ὁ λάρυγξ ἐκεῖνος ποὺ ὑμνεῖ τὸν Θεό καὶ καταπίνει καὶ τρέφεται ἀπὸ τὴν Θεία Κοινωνία.

Χρήσιμο εἶναι, ἐπίσης, νὰ μὴν λησμονεῖ ἡ μάλλον νὰ γνωρίζει καλὰ ὁ χρήστης τοῦ διαδικτύου ὅτι εἶναι ψευδὴς ἡ ἐντύπωση πὼς ἡ ψηφιακὴ συνομιλία εἶναι ἰδιωτικὴ καὶ ὅτι προστατεύονται πλήρως τὰ προσωπικὰ δεδομένα. Αὐτό, κυρίως, ὅταν συζητοῦνται μὲ πιστοὺς καὶ δὴ νέους ἀνθρώπους θέματα ἐξομολογήσεως καὶ ἄλλα ποὺ δικαιοῦνται τὸ ἀπόρρητο τῆς ποιμαντικῆς σχέσεως. Διότι φαίνεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ὁ λεγόμενος «πνευματικὸς τοῦ διαδικτύου». Καὶ κάτι ἄλλο ἐπίσης σημαντικό, ποὺ ἔχει νὰ κάνει καὶ μὲ τὴν ταχύτατη ἀνάπτυξη τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης. Σήμερα δημιουργοῦνται κείμενα, φωτογραφίες, εἰκόνες,

¹⁹ Ματθ. κγ', 23.

²⁰ Ρωμ. ιε', 1.

²¹ Ψαλμ. ρλθ', 3.

²² Ψαλμ. ε' 10.

βίντεο με συνθετική φωνή, που δημιουργούν σοβαρές επιφυλάξεις για την ποιμαντική επικοινωνία και σχέση. Πότε ένα κείμενο που δημοσιεύεται με το όνομα ενός Κληρικού είναι πράγματι δικό του; Ακόμη και ιεράρχες παρουσιάζονται να διαφημίζουν τάχα φάρμακα ή άλλα προϊόντα.

Μπορεί, συνεπώς, να χρησιμοποιεί κάποιος την τεχνητή νοημοσύνη και ως βοήθημα για το κήρυγμα, την συγγραφή μιάς εργασίας, την έτοιμασία κατηχητικού ύλικου, χωρίς προηγουμένως να ελέγξει την θεολογική του ακρίβεια;

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η πρόσφατη εξέλιξη στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης. Πρόκειται για τις παραιτήσεις του κορυφαίου έρευνητή ασφαλείας της «Anthropic», Mrinank Sharma (έπικεφαλής της ομάδας safeguards Research) και του έρευνητή Jacob Coxon, οι οποίοι αποχώρησαν, προειδοποιώντας ότι οι εταιρείες «παίζουν με τις ζωές μας» και ότι η Α.Ι. μπορεί να βγει εκτός ελέγχου.

Τα όσα παραπάνω ελέχθησαν και φυσικά λίγο πολύ είναι γνωστά σε όλους μας, νομίζω ότι οδηγούν, το λιγότερο, στην ανάγκη δημιουργίας ενός πλαισίου ποιμαντικών αρχών χρήσης του διαδικτύου εκ μέρους των Κληρικών, μιάς και ούτε η άκριτη αποδοχή του ούτε μιά φοβική αντιμετώπιση, που θα οδηγούσε σε γενική απαγόρευση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι σωστή. Χρειάζεται κι εδώ, εκτός από την επαγρύπνηση και ή αρετή των αρετών: Η διάκριση!

Θα μπορούσαν, επομένως, να προταθούν κάποιες βασικές αρχές για την ψηφιακή παρουσία των κληρικών. Ίδου μερικές, τις οποίες έρρανίσθηκα από την Ιεροσυνοδική Έγκύκλιο· Να μην λησμονούμε ότι:

Ο Κληρικός παραμένει Κληρικός και στο διαδίκτυο.

Ο κάθε Κληρικός δεν αποτελεί αυτόνομη εκκλησιαστική αὐθεντία. Η δημόσια παρουσία του οφείλει να εκφράζει την εκκλησιολογική σχέση με τον Επίσκοπο και την τοπική Εκκλησία ή την Ιερά Σύνοδο. Και να θυμάται ότι έκουσώς εισήλθε σε ένα σώμα, το σώμα του Χριστού, όπου δεν καταργούνται μὲν τὰ συνταγματικῶς κατοχυρωμένα ἀνθρώπινα δικαιώματα, δίνουν δὲ τὴν προτεραιότητα στὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενα. Ἄλλη ἡ λογικὴ τοῦ κόσμου καὶ ἄλλη τῆς Ἐκκλησίας. Εἰρήσθω δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ τό ὡς ἄνω ἄρθρο τοῦ Συντάγματος ρητά

προβλέπει, εκτός από το δικαίωμα, και την τήρηση τών νόμων του Κράτους! Οί Ιεροί Κανόνες δέν άναιρουν τó δικαίωμα τής ελεύθερης έκφρασης ούτε άδρανοποιουν τήν άτομική ελευθερία, έπειδή προβλέπουν ύπακοή και υπερασπίζονται τήν ένότητα με τήν εκκλησιαστική πειθαρχία, αλλά τούναντίον, λειτουργούν ως σήματα πορείας, ώστε νά μη χάσουμε τόν δρόμο μας και άκυρώσουμε αυτό πού είμαστε ως Έκκλησία! Άς έχουμε δέ κατά νούν ότι και άλλες οίκογένειες ανθρώπων, Δημόσιοι Υπάλληλοι, Στρατιωτικοί, έχουν κάποιους περιορισμούς πού είναι άνεκτοί από τó Σύνταγμα και τήν κοινωνία.

Ό Κληρικός όφείλει νά κατανοεί αυτόσυγκρατούμενος ότι δέν χρειάζεται δημόσια τοποθέτηση για κάθε θέμα και κάθε γεγονός.

Καμία πληροφορία δέν πρέπει νά άναπαράγεται χωρίς προηγούμενο έλεγχο, ιδίως όταν άφορᾶ πρόσωπα ή σοβαρά κοινωνικά και εκκλησιαστικά ζητήματα.

Καμία δημόσια άντιπαράθεση δέν δικαιολογεί ύβρεις, χλεύη, διαπόμπευση ή προσωπική άπαξίωση.

Οί έμπιστευτικές ποιμαντικές σχέσεις δέν άποτελούν ύλικό δημοσιότητα.

Ιδιαίτερη προσοχή άπαιτείται στις προσωπικές ψηφιακές επικοινωνίες.

Η ψηφιακή δράση δέν πρέπει νά οίκοδομεί προσωπικό «brand» φίρμα-είδωλο Κληρικού, αλλά νά παραπέμπει στόν Χριστό και στήν Έκκλησία.

Η διαδικτυακή επικοινωνία πρέπει, όπου είναι δυνατόν, νά οδηγεί στήν πραγματική συνάντηση, στήν Ένορία, στή λατρευτική ζωή και στήν κοινωνία τών προσώπων.

Αυτά περίπου ζητούσε ή Ιερά Σύνοδος τó 2002, με τήν ύπ' αριθμ. 2736 Έγκυκλιό της, επί Αρχιεπισκόπου και Προέδρου της κυρού Χριστοδούλου, αυτά και τó 2015, με τήν ύπ' αριθμ. 187/79/15.1.2015 Έγκυκλιό της, με θέμα: «Λειτουργία ίστοσελίδων έκ μέρους εκκλησιαστικών φορέων και έκ μέρους κληρικών και μοναχών» επί Αρχιεπισκόπου και Προέδρου της, τού κ. Ιερωνύμου τού Β'. Στο σκεπτικό τής Έγκυκλίου τού 2002, πού μόνος έπιζών έκ τών ύπογραψάντων είναι ό τότε Θηβών και Λεβαδείας, σημερινός Αρχιεπίσκοπός μας κ. Ιερώνυμος, ως αίτία τής έξαπολύσεως της άναφέρεται «ή αυτόβουλος εμφάνις από

τὰ Μ.Μ.Ε. Κληρικῶν, γενομένων προξένων σκανδαλισμοῦ εἰς τὰς συνειδήσεις τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν ἀλλοτρίων τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ ἥθους ἀνερείστων καὶ ἐπιπολαίων δηλώσεων αὐτῶν, ἐπιφερουσῶν ἀκοσμίαν καὶ ἕτερα δυσμενῆ χαρακτηριστικά εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν βίον ἡμῶν». Απεφάσισε δὲ τότε ἡ Ἱ. Σύνοδος «ὅπως συνωδὰ τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι συστήσῃ τὸ αὐτονόητον, τὴν ἀποφυγὴν, δηλονότι, τῆς ἐμφανίσεως Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν εἰς τὰ ὡς ἄνω Δίκτυα Ἐπικοινωνίας, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου αὐτῶν ποιμενάρχου». Καὶ αὐτὰ «προμηθουμένη τοῦ ἀσπίλου κύρους τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμοῦσα ὅπως ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς πληροφορεῖται κατὰ αὐθεντικόν καὶ ὑπεύθυνον τρόπον περὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας».

Αὐτούσιο ἔχω συμπεριλάβει καὶ τὸ 187/79/15.1.2015 Ἐγκύκλιον Σημείωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοὺς ὑπογράψαντες, ἐπιζῶντες σήμερα εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου κ. Δημήτριος, Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παντελεήμων, Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου κ. Δαμασκηνός καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων.

Ἰδού τὸ Ἐγκύκλιον Σημείωμα: «Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, κατὰ τὰς Συνεδρίας τῆς 9ης Δεκεμβρίου 2014 καὶ τῆς 14ης Ἰανουαρίου ἐ.ἔ., διεξήλθε τὸ ζήτημα τῆς δημιουργίας καὶ τηρήσεως σελίδων στό διαδίκτυο (μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως ἢ καὶ αὐτοτελῶν ἰστοσελίδων ὑπὸ διάφορες μορφές) ἐπ' ὀνόματι Ἑνοριῶν. Παρίσταται πρόδηλο ὅτι ἡ μέσῳ διαδικτύου ἀπόπειρα ἀσκήσεως ποιμαντικῆς ἐκ μέρους τῶν Ἐφημερίων, ὅσο καλοπροαίρετη καὶ ἐάν εἶναι, δέν εἶναι δυνατόν νά ὑποκαταστήσῃ τὴν ζῶσα, βιωματικὴ σχέση τῶν πιστῶν μεταξύ τους καὶ μέ τὸν Ἐφημέριο ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς Ἑνορίας ὡς ἐνεργοῦ κυττάρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἐπιπλέον, σέ καμία περίπτωσι δέν πρέπει μέσῳ τῆς λειτουργίας τέτοιων ἰστοσελίδων νά δίδεται ἡ πλαστή ἐντύπωση, ἀκόμη καὶ στοὺς ἐπισκεπτόμενους αὐτές μέ εἰλικρινές ἐνδιαφέρον, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις σέ ἰστοσελίδες τοῦ εἶδους ἀναπληροῖ τὴν συμμετοχὴ τους στὴν λειτουργικὴ ζωὴ ἢ ὅτι ἀποτελεῖ εἶδος ἢ ἐκδήλωση πίστεως. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔχει παρατηρηθεῖ ἡ λειτουργία ἰστοσελίδων, εὐτυχῶς ἀπὸ ιδιώτες, μέ ἀπομιμήσεις τῆς ἀνθρώπινης εὐλάβειας, πού ὑπερέβησαν τὰ ὅρια καὶ τῆς γελοιότητος (π.χ. ἀναμμο online κερικοῦ σέ ἰστοσελίδα).

Κατά συνέπεια, σελίδες Ένοριών στο διαδίκτυο δύνανται να λειτουργούν, έφ' όσον:

1. Έχει ληφθεί σχετική απόφαση του Έκκλησιαστικού Συμβουλίου της Ένορίας για τό άνοιγμα της διαδικτυακής σελίδας, ή όποία περαιτέρω έχει έγκριθεί από τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο.

2. Αποβλέπουν στην ενημέρωση του κοινού για την λειτουργική ζωή της Ένορίας (π.χ. πρόγραμμα ακολουθιών) και την έν γενει πνευματική ζωή και φιλανθρωπική δράση της (παρέχουν ενημέρωση για προγράμματα κατηχήσεως, έθελοντικής αίμοδοσίας, συγκέντρωση τροφίμων για συσσίτια, ενίσχυση του έθελοντισμού κ.λπ.) ή την ιστορία του οικείου Ναού. Πρός τόν σκοπό αυτό, έπιτρέπεται και ή δημοσίευση ή άναδημοσίευση δόκιμων θεολογικών κειμένων για τούς ενδιαφερόμενους αναγνώστες (κειμένων έρμηνευτικών, κηρυγμάτων κ.λπ.).

3. Δέν προβαίνουν στην προσωπική προβολή λαϊκού ή κληρικού, ούτε στην προσβολή της τιμής και της ύπολήψεως ούδενός προσώπου, λαϊκού ή κληρικού. Η ιστοσελίδα της Ένορίας όφείλει, όπως και ή ίδια ή Ένορία, να προαγάγει την έν Αγίω Πνεύματι αγαπητική ένότητα όλων των μελών της και την εύχαριστηριακή συμμετοχή τους στο έκκλησιαστικό γεγονός υπό την εύλογία του οικείου Έπισκόπου.

Οί άνωτέρω όροι ισχύουν, για την ταυτότητα του λόγου, και για την λειτουργία στο διαδίκτυο σελίδων Ιερών Μονών, Ιερών Προσκυνημάτων, Έκκλησιαστικών Ιδρυμάτων κ.λπ. των Ιερών Μητροπόλεων.

Έκ δευτέρου, ή Διαρκής Ιερά Σύνοδος έξήτασε τό παρεμφερές ζήτημα της λειτουργίας προσωπικών σελίδων σέ διαδικτυακά μέσα κοινωνικής δικτυώσεως και ιστοσελίδων από κληρικούς παντός βαθμού και μοναχούς. Ασφαλώς, κατά τό Σύνταγμα ή δημόσια έκφραση των στοχασμών και της γνώμης ως στοιχείο άναπτύξεως της προσωπικότητας και ή συμμετοχή στην «κοινωνία της πληροφορίας» είναι κατοχυρωμένη για όλους (5, 5Α, 14 Συντ.), υπό τούς περιορισμούς πού περιγράφουν οί οικείες διατάξεις (μή παραβίαση των δικαιωμάτων των άλλων, του Συντάγματος, των χρηστών ήθών κ.λπ.).

Ήδη πολύ πρό της επικρατήσεως των ιδεών του εύρωπαϊκού διαφωτισμού και της θεωρίας των άτομικών δικαιωμάτων, ή διδασκαλία

καί τό κανονικό δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας εἶχε θέσει στό ἐπίκεντρο τήν ἐλευθερία ἐπιλογῆς καί λόγου τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ αὐτοπροαίρετη ὁμως προσέλευση στόν Ἱερό Κλήρο καί τόν Μοναχισμό συνεπάγεται ὄχι ἀπλῶς σειρά τυπικῶν ὑποχρεώσεων γιά τόν προσερχόμενο καί «εἰδική κυριαρχική σχέση» του μέ τόν τοπικό του Ἐπίσκοπο, ἀλλά κυρίως συνειδητή καί διαρκή προσπάθεια ἐκ βάθρων ἀνακαινίσεως τῆς ζωῆς του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι οἱ μοναχοί δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκφράζονται, ἀκόμη καί διά τῶν μέσων τοῦ διαδικτύου, διά τρόπου ὁ ὁποῖος τούς ὀδηγεῖ στήν ἀλλοτρίωση τῆς ἀσκητικῆς τους ὑποσχέσεως καί σέ ἀνάμειξή τους σέ ἐγκόσμιες μέριμνες, γεγονός πού πλήττει τήν φύση τοῦ Μοναχισμοῦ.

Παραλλήλως, τόσον οἱ μοναχοί ὅσον καί οἱ κληρικοί παντός βαθμοῦ ὀφείλουν νά μήν λησμονοῦν, ὅτι τήν ιδιότητά τους αὐτή δέν τήν χάνουν καί δέν μετατρέπονται σέ ἀπλούς ιδιώτες, ὅταν διαδίδουν τίς ἀπόψεις τους στό διαδίκτυο, ὅπως δέν τήν χάνουν οὔτε ὅταν ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τους διά τοῦ τύπου ἢ σέ δημόσιο χῶρο. Ὁ σεβασμός πού ἐμπνέει τό μοναχικό ἢ ἱερατικό σχῆμα τους στό κοινό τῶν ἀναγνωστῶν τους δέν μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται γιά τήν ἀνάπτυξη διχαστικοῦ λόγου, τόν προπαγανδισμό, τήν ὑποστήριξη παρατάξεων, τήν ἐκφραση προσωπικῆς ἐμπαθείας, τήν προσβολή τῆς τιμῆς καί τῆς ὑπολήψεως λαϊκοῦ ἢ κληρικοῦ ἢ ἀκόμη καί τήν πρόκληση σχίσματος πρός τόν τοπικό Ἐπίσκοπο ἢ πρός ὅσους ἔχουν τήν εὐθύνη διοικήσεως ἄλλων Μητροπόλεων, ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί Πατριαρχείων, δηλαδή γιά ἐπιδιώξεις, πού ἀνήκουν στήν ἀνθρώπινη παθολογία, δέν ἐντάσσονται στό σωτηριολογικό σκοπό τῆς Ἐκκλησίας καί προκαλοῦν διαίρεση τοῦ Σώματός Της. Ὁ δημόσιος λόγος πού ἀναπαράγει τά προαναφερθέντα χαρακτηριστικά δέν εἶναι ἀπλῶς «παράνομος» ἢ «ἀνήθικος» ἢ «ἀντικανονικός». Εἶναι λόγος παντελῶς ἀσχετος μέ τήν Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ «αἵρεση», δηλαδή ἐκτροπή τοῦ κληρικοῦ καί τοῦ μοναχοῦ ἀπό τήν ἀποστολή στήν ὁποία προσήλθε ἐκουσίως, καί προτίμηση (αἵρεση) προσωπικῆς ἐκδοχῆς γιά τό καθῆκον του ὡς κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ καί τό περιεχόμενο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος, καί, ὡς τοιοῦτος, εἶναι λόγος ἀποδοκιμαστέος.

Αποτελεί περιεχόμενο ποιμαντικής ευθύνης εκάστου Ἐπισκόπου ἡ παρακολούθηση καὶ ἐπίβλεψη τῆς τηρήσεως τῶν ὡς ἄνω ὄρων, ὅπως καὶ ἡ λήψη καταλλήλων μέτρων πρὸς παῦσιν τυχόν φαινομένων ἐκτροπῆς».

Σήμερα, ὥστόσο, μᾶλλον εἶναι ἀναγκαία καὶ μιὰ βασικὴ κατάρτιση τῶν Κληρικῶν καὶ γιὰ τὴν ψηφιακὴ ἐπικοινωνία.

Ὅχι γιὰ νὰ μεταβληθεῖ ὁ Κληρικὸς σὲ ἐπαγγελματία τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ γνωρίζει: πῶς λειτουργοῦν οἱ ψηφιακὲς πλατφόρμες,
πῶς δημιουργοῦνται οἱ μηχανισμοὶ ἐθισμοῦ καὶ πόλωσης,
πῶς προστατεύονται τὰ προσωπικὰ δεδομένα,
πῶς ἀντιμετωπίζεται ἡ παραπληροφόρηση,
ποιοὶ εἶναι οἱ κίνδυνοι τῶν προσωπικῶν μηνυμάτων,
πῶς προστατεύονται οἱ ἀνήλικοι,
πῶς λειτουργεῖ τὸ ψηφιακὸ ἀποτύπωμα,
καὶ ποιά νέα προβλήματα δημιουργεῖ ἡ Τεχνητὴ Νοημοσύνη.

Ἡ κατάρτιση αὐτὴ θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ ἀρχίζει ἤδη ἀπὸ τὶς Θεολογικὲς καὶ Ἱερατικὲς Σχολὲς καὶ τὴν προετοιμασία τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν καὶ νὰ συνεχίζεται μὲ ἐπιμορφωτικὲς δράσεις στὶς Ἱερὲς Μητροπόλεις.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό χρησὶμὴ καὶ ὠφέλιμη θὰ ἦταν, ἴσως, ἡ δημιουργία Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς (ἐνα τέτοιο φόρουμ ἔχει ἡ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.), ἀπὸ Κληρικούς καὶ ἄλλους εἰδικούς, πού θὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸ θέμα τῆς σχέσης τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ψηφιακὴ πραγματικότητα.

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Ἡ αὐξανόμενη παρουσία τῶν κληρικῶν στὸ διαδίκτυο δὲν εἶναι ἓνα πρόσκαιρο παροδικὸ φαινόμενο.

Θὰ αὐξηθεῖ περαιτέρω.

Οἱ τεχνολογίες ἐξελίσσονται ραγδαῖα.

Οἱ πλατφόρμες πὺν χρησιμοποιοῦμε σήμερα, αὔριο θὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ ἄλλες.

Τὸ οὐσιαστικὸ ἐρώτημα ὅμως θὰ παραμένει τὸ ἴδιο: Πῶς μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ βρίσκεται ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ χάνει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὑπάρχει ἡ ἴδια ὡς Ἐκκλησία;

Δὲν χρειαζόμαστε μία Ἐκκλησία φοβισμένη ἀπέναντι στὴν τεχνολογία.

Οὔτε ὅμως μία Ἐκκλησία πὺν υἰοθετεῖ ἄκριτα τοὺς κανόνες της.

Χρειαζόμαστε Κληρικούς, οἱ ὁποῖοι θὰ μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ σύγχρονα μέσα χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ αὐτά.

Νὰ ἔχουν παρουσία, χωρὶς αὐτοπροβολή.

Νὰ ὑπερασπίζουν τὴν ἀλήθεια, χωρὶς ἐμπάθεια.

Νὰ δημιουργοῦν ἐπικοινωνία, πὺν ὁδηγεῖ σὲ κοινωνία.

Νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν τεχνολογία, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουν στὴν τεχνολογία νὰ καθορίζει ἢ νὰ ἀλλοιώνει τὴν ποιμαντικὴ τους ταυτότητα.

Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι ἀπλῶς περισσότερη παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸ διαδίκτυο.

Εἶναι κάτι δυσκολότερο καὶ οὐσιαστικότερο: περισσότερο ἐκκλησιαστικὸ ἦθος μέσα στὴν παρουσία μας στὸ διαδίκτυο.

Καὶ ἴσως αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη ποιμαντικὴ πρόκληση τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς. Ἡ ψηφιακὴ κουλτούρα καλλιεργεῖ ἓνα εἶδος «πνευματικοῦ shopping». Οἱ ἐπιπτώσεις τῆς σχέσης διαδικτύου καὶ ψηφιοποίησης στὴν κοινωνία εἶναι βαθιές· ἀναδιαμορφώνουν τὸν τρόπο τῆς ἐπικοινωνίας, τῆς ἐργασίας καὶ γενικά τῆς ζωῆς μας. Οἱ ἀλλαγές φέρνουν τεράστιες εὐκολίες, ἀλλὰ καὶ ἐγκυμονοῦν πολλοὺς κινδύνους. Διευκολύνεται ἡ καθημερινότητα τοῦ πολίτη, ὅσον ἀφορᾷ τις συναλλαγές του, τὴν πρόσβαση στὴν πληροφορία καὶ τὴν γνώση, δημιουργοῦνται νέες

ἐργασίες καὶ νέες μορφές ἡλεκτρονικῆς συνεργασίας. Παράλληλα, ὑπαρκτός εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ ψηφιακοῦ αποκλεισμοῦ, τῆς παραπληροφόρησης, τῆς κοινωνικῆς ἀπομόνωσης καὶ τῆς ἀπώλειας τῆς ιδιωτικότητας. Ταυτόχρονα προσφέρεται πλῆθος γνωμῶν στὸν χρήστη, μέχρις ὅτου βρεῖ ἐκείνη πὺ συμφωνεῖ μὲ τὴν δική του, αὐτὴν πὺ «τὸν ἀναπαύει». Παραδοσιακά, ἀνάπαυση νοιώθει κανεὶς μέσα ἀπὸ μιὰ εἰλικρινῇ, ἀπλή καὶ ἀληθινὴ σχέση μὲ τὸν πνευματικό, ὥστόσο, στὴν ἐποχὴ μας, ἀνάπαυση αἰσθάνονται πολλοὶ ὅταν βροῦν πνευματικό πὺ θὰ συμφωνεῖ μαζί τους σὲ ὅλα.

Ἡ Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἐκμηδενίζει καὶ νὰ ἰσοπεδώνει τὸν ἄνθρωπο, τὸν καλεῖ νὰ ἐξέλθει ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικὴ τοῦ αὐτάρκεια καὶ νὰ ζήσει τὴν κοινωνία! Εἶναι μιὰ πρόσκληση καὶ ταυτόχρονα πρόκληση!

Εὐχηθεῖτε, παρακαλῶ, νὰ ἀπαντήσουμε πρὸς δόξαν Θεοῦ! Μὲ ἐκκλησιαστικό φρόνημα, ποιμαντικὴ διάκριση καὶ ταπείνωση. Νὰ μὴν ἀλλοτριωθοῦμε, ἀλλὰ νὰ εὐαγγελισθοῦμε τὸ ἀναστημένο ἦθος ἑνὸς ἄλλου ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου ὑπαρξῆς.

Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ.